

Nové nálezy vrtule *Tephritis postica* (Loew, 1844) (Diptera: Tephritidae) z Čech

New records of the fruit fly *Tephritis postica* (Loew, 1844) (Diptera: Tephritidae) from Bohemia

Petr HEŘMAN

CZ-270 23 Křivoklát 190; e-mail: petr.272@centrum.cz

Tephritidae, northern Bohemia, Czech Republic, biodiversity, faunistics

Abstract. New data on the occurrence of *Tephritis postica* (Loew, 1844) in Bohemia are presented, including the first record for northern Bohemia. At present the species is known from five faunistic mapping squares (one historical and four recent records). Further spreading of the species and additional new findings can be expected.

ÚVOD

Čeď vrtulovití (Tephritidae) na území České republiky představuje malé až středně velké akalyprtrání dvoukřídle, často s charakteristickou kresbou na křídlech. Vývojově jsou vrtule v našich podmínkách vázány nejčastěji na květenství hvězdicovitých (Asteraceae). Rod *Tephritis* Latreille, 1804 je v ČR aktuálně zastoupen 25 druhy (Heřman & Kinkorová 2009). Výskyt druhu *Tephritis postica* (Loew, 1844), v podmínkách střední Evropy vázaného larválním vývojem na ostropes trubil (*Onopordum acanthium*), je tradičně uváděn z více lokalit Moravy (např. Dirlbek & Dirlbek 1960, Kinkorová et al. 2004). Pro území Čech byl však donedávna k dispozici pouze jeden konkrétní údaj, a to nález z Olbramovic z r. 1983 (Dirlbek 1994). Teprve v posledních několika sezonách pak Háva (2022) opakovaně zaznamenal výskyt v Úněticích. Další nové nálezy druhu v Čechách předkládá tato práce.

MATERIÁL A METODIKA

Nálezová data byla autorem získána v sezoně 2021 sběrem dospělců (smýkáním nebo individuálně) z porostů živné rostliny na vytípaných středočeských a severočeských lokalitách. Ty jsou níže uvedeny vzestupně dle čísel mapovacích čtverců (určených pomocí nástroje na portálu BioLib – <http://biolib.cz/cz/toolKFME/>) a dále blíže charakterizovány příslušností k nejbližší obci, souřadnicemi místa nálezu, jeho nadmořskou výškou a stručným popisem biotopu. Prezentovaný dokladový materiál je uložen v autorově sbírce.

Použité zkratky: NPP – národní přírodní památka, NPR – národní přírodní rezervace.

VÝSLEDKY

Přehled nálezů

Bohemia bor., Kleneč, 1,5 km jihovýchodně, 5651b, 50°23'1"N, 14°15'41"E, 220 m n. m., ruderalní vegetace mezi okrajem silnice a agrocenózou, 14.VI.2021, 1 ♂, 1 ♀, smyk z porostu

Onopordum acanthium (obr. 1), P. Heřman leg. První autoru známý nález druhu v severních Čechách.

Bohemia centr., Praha-Řeporyje, NPP Dalejský profil, 5951d, 50°1'52"N, 14°18'56"E, 320 m n. m., suchý trávník s rozptýlenými křovinami ve svahu nad Placatou skálou, 21.VI.2021, 1 ♂, individuální sběr z rostliny *Onopordum acanthium*, P. Heřman leg. Týřovice env., NPR Týřov, 6048b, 49°58'24"N, 13°47'24"E, 310 m n. m., skalní step na jižním svahu hradní zříceniny, 12.VI.2021, 2 ♂♂, 2 ♀♀, smyk z porostu *Onopordum acanthium* (obr. 2, 3), P. Heřman leg.

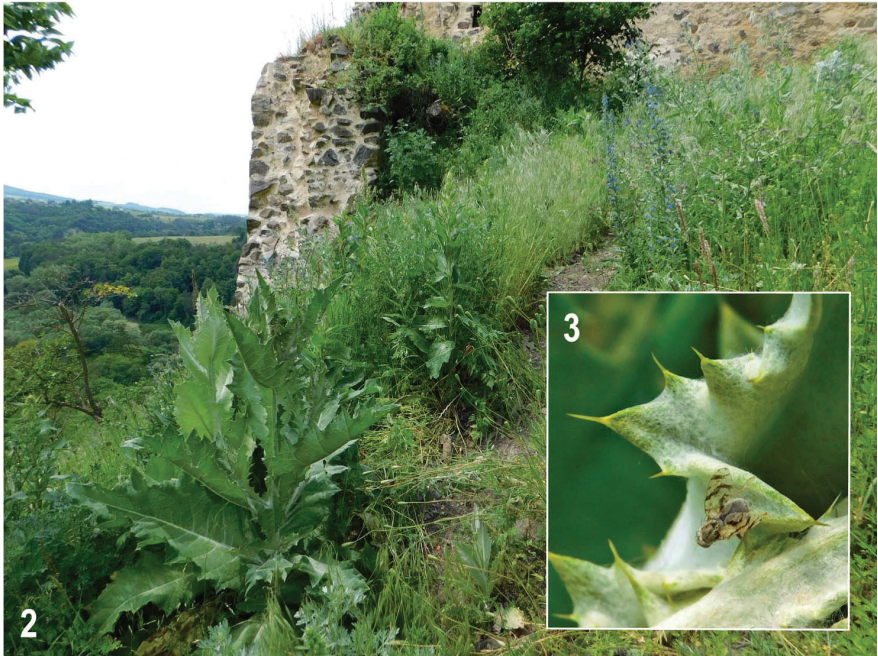
DISKUSE A ZÁVĚR

Vrtule *Tephritis postica* je z Čech dosud známa z pěti lokalit (jedna historická, čtyři s prokázaným aktuálním výskytem), z nichž každá představuje samostatný čtverec faunistického síťového mapování (obr. 4). Výskyt byl potvrzen jen na části lokalit s porosty živné rostliny, prověřovaných autorem v sezonách 2021–2022, aktuální rozšíření je tedy patrně limitováno faktory nad rámec výskytu živné rostliny. Probíhající trend klimatických změn však představuje významný potenciál pro šíření této teplomilné vrtule na nová místa (cf. Kaloveloni et al. 2015).

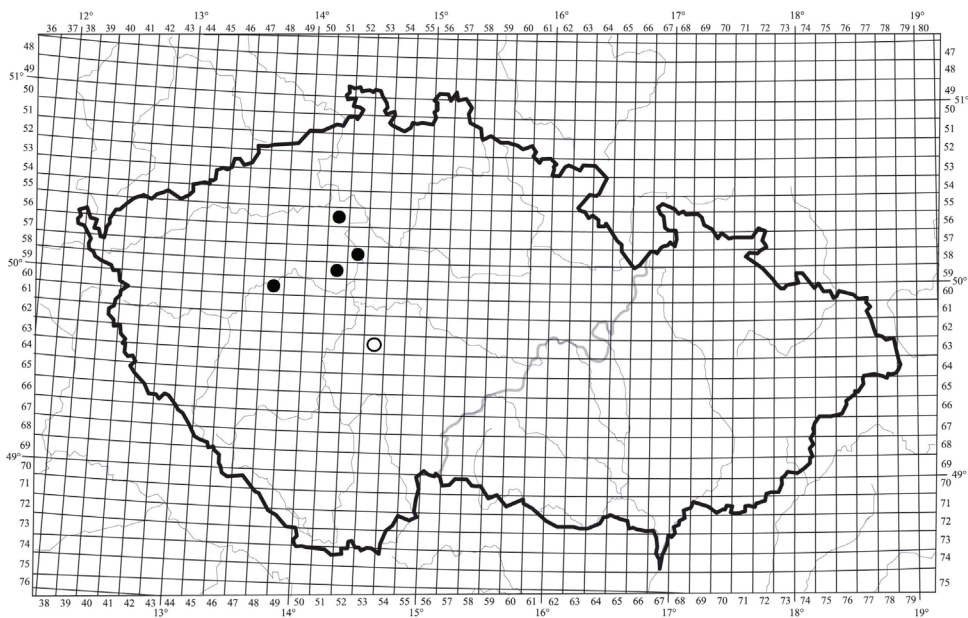
Poděkování. Děkuji Jindřichu Roháčkovi (Slezské zemské muzeum, Opava) za návrh zpracování fotografických příloh. Materiál z lokalit NPP Dalejský profil a NPR Týřov byl získán při průzkumech v rámci projektů organizovaných AOPK ČR jako součást sledování stavu biotopů a druhů.

LITERATURA

- DIRLBEK K. 1994: Mouchy vrtule Benešovska a přilehlých území. [The fruit flies of the Benešov region and adjacent areas]. *Sborník Vlastivědných Prací z Podblanicka* **34**: 85–93 (in Czech, German summary).
- DIRLBEK K. & DIRLBEK J. 1960: Poznámky k výskytu vrtulovitých na Moravě (Diptera, Trypetidae). (Bemerkungen zum Vorkommen der Bohrfiegenfauna in Mähren). *Časopis Moravského Musea, Vědy Přírodní (Acta Musei Moraviae, Scientiae Naturales)* **XLV**: 173–188 (in Czech, German summary).
- HÁVA J. 2022: Nové nálezy a doplňky k vydaným článkům o hmyzu (Insecta) „Přírodní rezervace Údolí Únětického potoka“ a „Přírodní Rezervace Roztocký háj-Tiché údolí – část 5. (New records and supplements to the published articles about Insecta of „Údolí Únětického potoka Natural Reserve“ and „Roztocký háj-Tiché údolí Natural Reserve“ – part 5). *Elateridarium* **16**: 10–18 (in Czech, English abstract).
- HEŘMAN P. & KINKOROVÁ J. 2009: Tephritidae Newman, 1834. In: JEDLIČKA L., STLOUKALOVÁ V. & KÚDELA M. (eds): *Checklist of Diptera of the Czech Republic and Slovakia*. Electronic version 2. <http://edvis.sk/diptera2009/>.
- KALOVELONI A., TSCHULIN T., VUJIĆ A., RADENKOVIĆ S. & PETANIDOU T. 2015: Winners and losers of climate change for the genus *Merodon* (Diptera: Syrphidae) across the Balkan Peninsula. *Ecological Modelling* **313(C)**: 201–211.
- KINKOROVÁ J., HEŘMAN P. & CHVÁLA M. 2004: Genus *Tephritis* (Diptera: Tephritidae) of Central Europe: systematics, morphology and biology. *Acta Universitatis Carolinae, Biologica* **48**: 237–272.

Obr. 1–3. 1 – Kleneč, porost *Onopordum acanthium*, 14.VI.2021. 2 – NPR Týřov, 12.VI.2021. 3 – NPR Týřov, samec vrtule *Tephritis postica* na *Onopordum acanthium*, 12.VI.2021. Vše foto P. Heřman.
 Figs. 1–3. 1 – Kleneč, *Onopordum acanthium* vegetation, 14.vi.2021. 2 – Týřov National Nature Reserve, 12.vi.2021. 3 – Týřov National Nature Reserve, male of *Tephritis postica* on *Onopordum acanthium*, 12.vi.2021. All photos by P. Heřman.

Obr. 4. Aktuálně známý výskyt vrtule *Tephritis postica* v Čechách. Plné kruhy = současné nálezy, prázdný kruh = historický nález (z r. 1983).

Fig. 4. Currently known occurrence of *Tephritis postica* in Bohemia. Full circles = current findings, empty circle = historical finding (from 1983).